

Suomen Lukiolaisten Liiton tavoiteohjelma 2018

KOULUTUSPOLITIikka:

Lukiokoulutuksen järjestäminen

Lukiokoulutuksen tulee olla aidosti maksutonta, ja jokaisella nuorella tulee olla mahdollisuus osallistua siihen esimerkiksi taloudellisesta asemasta tai taustasta riippumatta. Lukion tulee olla vetovoimainen vaihtoehto toiselle asteelle siirryttäessä, jotta sinne hakeutuu motivoituneita opiskelijoita. Lukiokoulutuksen tulee olla poliittisesti ja uskonnollisesti täysin riippumatonta ja sitoutumatonta. Koulutuksen järjestäjän on varmistettava, että tarjottava koulutus on laadukasta ja että se toteuttaa lukiokoulutukselle asetetut tavoitteet. Kurssimuotoisen lukion tulee toteutua aidosti. Opiskelijoiden hyvinvointi ja osallisuus sekä koulutuksen laatu tulee huomioida opiskelijapalautteella.

Opiskelijan on voitava osallistua kaikille haluamilleen valtakunnallisille kursseille hänen suorittaessaan lukion kolmessa vuodessa. Opiskelu on voitava suorittaa ensisijaisesti lähiopetuksessa, jossa ryhmäkoot eivät saa olla liian suuria. Erityisesti kielten sekä matematiikan opetuksessa on taattava riittävän pienet ryhmäkoot. Etäopetuksella tuetaan opetuksen järjestämistä ja mahdollistetaan laajempi kurssitarjonta. Itsenäisten kurssien suorittamisperusteiden on oltava valtakunnallisesti standardoituja, ja kursseja pitää voida suorittaa myös etänä verkkoympäristöissä. Myös verkko- ja itsenäisten kurssien suorittajille on tarjottava riittävä määrä ohjausta.

Valtion tulee tukea tulevaisuudessakin lukion jälkeistä täydentävää aineopetusta, jotta yksilön koulutuspolku ei katkea.

Oppimateriaalien tuottamisen täytyy tulevaisuudessa nojata mahdollisimman monen eri toimijan malliin. Oppimateriaalien tulee olla monipuolisia, eikä niiden sähköistäminen saa tarkoittaa vain painetun aineiston siirtämistä sähköiseen muotoon. Digitalisaatiota tulee hyödyntää sekä nykyisten että uusien oppimateriaalien kehittämisessä. Kaikkien oppimateriaalien tulee olla maksuttomia, eikä sähköisten opiskeluvälineiden hankinnan tule aiheuttaa opiskelijoille kustannuksia.

Kunnilla on merkittävä rooli lukiokoulutuksen järjestäjinä. Nykyinen eri koulutuksen järjestäjien varaan rakentuva malli tulee säilyttää. Toisen asteen koulutuksen järjestämisvastuuta ei tule siirtää valtiolta kunnille. Koulutuskuntayhtymissä koulutuksen laatu tulee taata riippumatta hallinnollisista järjestelyistä. Myös vaihtoehtoisia opetusmenetelmiä harjoittavien koulujen, erityistehtävän saaneiden lukioiden ja yksityiskoulujen asema on turvattava. Lukion tulee lähtökohtaisesti sijaita niin lähellä, että sitä voi käydä kotoa käsin.

Lukiokoulutuksen rahoitus on jatkossakin toteutettava opetus- ja kulttuuriministeriön kautta koulutuksen järjestäjälle maksettavana yksikköhintana, eikä sen tule olla riippuvaista koulutuksen järjestämismallista. Lukiokoulutuksen riittävä rahoitus tulee turvata maksamalla koulutuksen järjestäjille todellisia kustannuksia vastaava yksikköhinta.

Lukiokoulutuksen tasa-arvo on turvattava riittävän suurella perusrahoitusosuudella, jonka lisäksi osa valtionosuudesta voi määräytyä opiskelijapalautteella. Rahoitusjärjestelmä ei saa johtaa lukioden eriarvoistumiseen.

Valtionosuuksien vuosittaisen vaihtelun on pysyttävä kohtuullisena. Yksikköhintaa pitää korottaa vuosittain vähintään yleisen hintatason kasvua vastaavilla korotuksilla. Lukiokoulutuksen saavutettavuuden turvaamiseksi harvan väestöpohjan alueiden lukioille on maksettava korotettua valtionosuutta. Korotettua valtionosuutta on maksettava myös erityistehtävän saaneille lukioille, ja lukioilla tulee olla aito mahdollisuus hakea erityistehtävää.

Suomen tulee aktiivisesti osallistua EU-tason koulutuspoliittiseen kehittämistyöhön ja huolehtia kansallisen koulutusjärjestelmän erityispiirteiden huomioimisesta. Koulutuspolitiikasta päättämisen täytyy säilyä kansallisella tasolla.

Tuntijako

Lukion tuntijaon tulee taata lukiolaiselle vahvat kielelliset, viestinnälliset ja matemaattiset taidot, monipuolinen kielitaito sekä laajat tiedolliset ja kulttuuriset valmiudet. Lukion on autettava opiskelijaa löytämään omat vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä tarjottava riittävä tieto ja tuki oman jatko-opintoalinnan tekemiseen.

Lukiossa tulee järjestää vähintään kolme sisällöltään monipuolista teemakurssia, joissa tulee käsitellä eri oppiaineiden asioita ajankohtaisten teemojen ympärillä. Näitä teemoja tulee tarkastella eri näkökulmista, harjoittamalla viestintä- ja tiedonhakutaitoja sekä kriittistä ajattelua. Oppiaineiden välistä yhteistyötä on lisättävä lukio-opetuksessa myös teemakurssien ulkopuolella.

Nykymallisesta uskonnonopetuksesta tulee siirtyä kaikille yhteiseen katsomusoppiin, joka tarkastelee uskontoja ja maailmankatsomuksia tasapuolisesti ilmiöiden pohjalta. Uskonnon tai elämäntietämystiedon ja terveystiedon erityisasema on poistettava lukiolaista.

Lukion merkitys hyvän ja laajan kielitaidon hankkimisessa on merkittävä. Kielten opetuksen tulee antaa valmiudet opiskellun kielen monipuoliseen käyttöön. Lukiossa on opiskeltava äidinkielen lisäksi vähintään kahta vapaavalintaista kieltä, joista ainakin toisen on oltava pitkä A-kieli. Kielenopetuksen on oltava enemmän myös suullista kielitaitoa kehittävää.

Matematiikan yhteiskurssilla on luotava pohja sekä lyhyen että pitkän oppimäärän opiskeluun, ja sen on kannustettava matematiikan opiskeluun. Yhteiskurssilla on tuotava esille matematiikan opiskelun hyödyt. Pitkän oppimäärän on tarjottava hyvät valmiudet matemaattis-luonnontieteellisiin jatko-opintoihin. Lyhyen oppimäärän on oltava käytännönläheistä ja korostettava kaikissa opinnoissa tarvittavia matemaattisia taitoja.

Laaja-alainen yleistieto ja jatko-opintoihin suuntaava tutkinto mahdollistetaan rakenteellisella valinnaisuudella, joka kohdistuu yksittäisten kurssien sijaan laajoihin teemoihin. Pakollisten sisältöjen lisäksi opiskelijalla on oltava mahdollisuus valita haluamansa määrä valinnaisia

kurseja, joilla hän voi syventää osaamistaan itselleen hyödyllisiksi kokemissaan oppiaineissa. Lukio-opinnoissa opiskelijan tulee voida syventyä haluamiinsa aineisiin eikä liian suuri pakollisten kurssien määrä saa estää sitä.

Opiskelijalla täytyy olla mahdollisuus suorittaa erilaisia lukiodiplomeja, jotka osoittavat lukiolaisen kyvyn itsenäiseen ajatteluun ja toimintaan. Perinteisten taito- ja taidediplomien rinnalle täytyy kehittää myös luonnontieteisiin ja humanistisiin aineisiin perustuvat tiedediplomit. Lukiodiplomit ilmentävät opiskelijan motivaatiota oppiainetta kohtaan, ja niitä tulee pystyä hyödyntämään opiskelijavalinnassa. Lukiodiplomeille on oltava kansalliset arviointikriteerit, jotta lukiodiplomit ovat suorituksina vertailukelpoisia.

Jokaiselle lukiolaisille tulee tarjota valinnainen TET-jakso, jonka voi viettää työelämään tai korkeakouluun tutustuen. Opiskelijoille on annettava mahdollisuus löytää oma polkunsu esittelemällä koulutusaloja ja oppilaitoksia Suomessa sekä ulkomailla mahdollisimman laajasti. Opinto-ohjauksen oikea-aikaisuutta on kehitettävä, opintojen alussa tuettava erityisesti opiskelu- ja ajanhallintataitojen kehittymistä. Myös kaikki ohjaa -periaatetta on vahvistettava, ja aineenopettajien rooli ja vastuu ohjauksessa selkeytettävä.

Oppisisällöt ja pedagogiikka

Oppisisältöjen tulee olla yleissivistäviä sekä jatko-opiskeluun valmentavia. Niiden tulee painottua tietojen hankintaan, jäsentelyyn ja soveltamiseen sekä kokonaisuuksien hallintaan. Lukion aikana ajattelun ja tietokäsityksen tulee kehittyä. Opiskelijan tulee oppia ymmärtämään ja sietämään tietoon liittyvää epävarmuutta. Opetuksen tulee kannustaa opiskelijaa suhtautumaan tietoon kriittisesti ja oppia kyseenalaistamaan ja löytämään perusteltuja ratkaisuja. Alati muuttuvassa maailmassa tulee oppisisältöjen tukea opiskelijan omaa ajattelua.

Lukion opettajilla tulee olla pätevyys tehtävänsä sekä hyvät ja ajantasaiset pedagogiset valmiudet. Pedagogiikkaa tulee päivittää tukemaan vahvemmin lukiokoulutukselle asetettuja tavoitteita. Yhteistyötä työelämän, kolmannen sektorin sekä korkeakoulujen kanssa on lisättävä, ja koulujen on avauduttava yhteiskunnallisille toimijoille. Kaikilla lukiolaisilla on oltava mahdollisuus suorittaa korkeakouluopintoja lukio-opintojensa aikana.

Opetuksessa on otettava huomioon erilaiset tavat oppia tarjoamalla erityistä tukea niin opiskelijan kuin kokeiden suorittamisen tukena. Oppiaineiden sukupuolittuneisuutta tulee purkaa ja tämä tulee huomioida myös opettajankoulutuksissa.

Tieto- ja viestintätekniikan käyttöä ja merkitystä opetuksessa on lisättävä. Tämän mahdollistamiseksi on jokaisella lukiolla oltava riittävät ja ajanmukaiset välineet ja yhteydet. Opettajien tulee kouluttautua säännöllisesti, ottaa käyttöön uusia keinoja hyödyntää tietotekniikkaa opetuksessa ja saada siinä tarvittaessa tukea. Laitteiston nykyaikaistamisen lisäksi on huolehdittava sähköisten oppimisympäristöjen ja sovellusten kehittämisestä ja käyttöönotosta lukio-opetuksessa. Opiskelijoiden digitaalisista taidoista on pidettävä huolta tarjoamalla opetuksen yhteydessä tukea ja ohjausta digitaalisten opiskelumenetelmien käytössä. Lukion tulee myös nimetä ATK-tukihenkilö, joka voi tarvittaessa auttaa opiskelijoita ja opettajia tietoteknisissä ongelmissa. Opetuksen tulee aidosti valmentaa sähköisiin ylioppilaskirjoituksiin muun muassa järjestämällä kurssikokeita Abitti-järjestelmässä.

Lukioiden tulee tarjota opiskelijoille mahdollisuus kymmensormijärjestelmän opetukseen, jotta kaikilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet pärjätä sähköisissä ylioppilaskirjoituksissa. Etäopetusta järjestettäessä on varmistettava sähköisen opetuksen toimivuus ja riittävän monipuoliset opiskelun tavat. Etäopetusta ei tule nähdä vain verkkoon siirrettynä lähiopetuksena.

Verotuksella ei tule jarruttaa lukiokoulutuksen ja erilaisten opetustapojen kehittämistä eikä nykyaikaistamista. Sähköisten oppimateriaalien arvonlisävero on laskettava samalle tasolle painetun oppimateriaalin kanssa. Sähköisten oppimateriaalien tarjonnan on vastattava opiskelijoiden ja opetuksen vaatimuksia.

Peruskoulu ja toisen asteen nivelvaihe

Lukioon halutaan motivoituneita opiskelijoita, minkä vuoksi yläkoulun opinto-ohjaukseen tulee panostaa entistä enemmän.

Jokaiselle peruskoulun päättäneelle täytyy taata subjektiivinen oikeus jatkokoulutuspaikkaan. Peruskouluille tulee säätää jälkiohjausvelvoite, josta vastaavat kunnan etsivä nuorisotyö ja peruskoulun opinto-ohjaaja. Toiselle asteelle hakeutumisen tulee jatkossakin perustua vapaaehtoisuuteen.

Toisen asteen yhteishakuun tulee sisällyttää myös toiselle asteelle valmistavat koulutukset, joihin voisi näin myös hakea yhteishaun täydennyshaussa. Perusopetuksen lisäopetuksen, eli kymppiluokan, tulee aidosti tarjota mahdollisuus tutustua toisen asteen opintoihin. Kymppiluokalla on oltava mahdollisuus suorittaa lukion pakollisia kursseja, jotka voi lukioon siirryttäessä hyväksilukea. Valmentavien opintojen ohessa on oltava mahdollisuus korottaa peruskoulun päättötodistuksen arvosanoja. Toisella asteella opiskelevien mahdollisuutta opiskelualan vaihtoon täytyy kehittää erilaisilla erillisvalinnoilla.

Toinen aste

Toisen asteen koulutuksen on pohjauduttava malliin, jossa lukio ja ammatillinen koulutus toteuttavat toisistaan erillisiä tehtäviä. Lukion rooli on olla yleissivistyksen kautta jatko-opintoihin valmistava koulutusmuoto. Ammatillinen koulutus valmentaa osaavia ja ammatillisesti sivistyneitä käytännön tekijöitä. Molempia koulutusmuotoja ja niiden opintosisältöjä on kehitettävä itsenäisesti kunkin omista tarpeista ja lähtökohdista.

Toisen asteen opiskelijalla tulee olla mahdollisuus halutessaan suorittaa kaksois- tai kolmoistutkinto. Sen sujuvuudelle oppilaitosten välinen toimiva yhteistyö on edellytys.

Lukioikäisten nuorten tulee suorittaa lukion täysi oppimäärä ja ylioppilastutkinto pääsääntöisesti päivälukiassa. Tätä tarkoitusta tukevia yksittäisiä kursseja tulee kuitenkin voida suorittaa myös aikuislukiossa, eikä aikuislukiota tule markkinoida nuorelle päivälukiota helpompana vaihtoehtona. Ulkomailta suoritettuja opintoja pitää pystyä hyväksilukemaan

lukio-opintoihin. Lukio-opinnoissa kansainvälisyyttä tulee tukea muun muassa ulottamalla Erasmus+ -ohjelman yksilöliikkuvuuden osuus koskemaan lukio-opiskelijoita.

Ylioppilastutkinto

Kielten osaamista on mitattava eurooppalaisen viitekehyksen mukaisilla kielitasoilla, minkä kautta opiskelija saa ylioppilastutkinnon yhteydessä kansainvälisesti hyväksytyyn todisteen kielitaidostaan. Samalla ylioppilastutkintoon sisältyy kielen suullisen osaamisen arvioiminen.

Ylioppilaskoetilanteen sähköisen ja fyysisen ympäristön on palveltava opiskelijaa. Kokeita ei tule järjestää peräkkäisinä päivinä. Ylioppilastutkinto on korkea-asteelle suuntaava tutkinto, jonka suorittaneella on riittävät oppimistaidot ja sivistys korkea-asteella opiskeluun. Valintajärjestelmässä ylioppilastutkinnon tehtävänä tulee olla kaikkialla korkea-asteella ja työelämässä tarvittavien avainaineiden ja -taitojen mittaaminen.

Ylioppilastutkinnon on koostuttava riittävästä määrästä hyväksytysti suoritettuja lukiokursseja sekä ylioppilastutkinnon kokeista. Tutkintoon vaadittavien suoritettujen kurssien määrän ja laadun tulee olla sama kaikille kokeilaille riippumatta siitä, missä opiskelee. Opiskelijan asuinpaikka tai lukion koko eivät saa vaikuttaa siihen, mitä aineita opiskelija pystyy tutkintoonsa valitsemaan. Ylioppilaskokeeseen tulee sisältyä vähintään neljä ylioppilastutkinnon koetta, jotka tulee jatkossakin voida suorittaa hajautetusti kolmen kirjoituskerran aikana. Ylioppilastutkinnon arvosanojen on oltava keskenään vertailukelpoisia.

Äidinkielen kokeen tulee jatkossakin olla kaikille pakollinen opiskelijan kielellisiä sekä ajatuksellisia valmiuksia mittaava koe. Kokeen tulee mitata tekstin ja tiedon tulkitsemis- ja käsittelytaitoja sekä oman tekstin tuottamisen taitoja.

Korkea-asteella tietotekniikkataidot ovat keskeinen osa opiskelua, joten niiden soveltaminen jatko-opintokelpoisuutta mittaavassa ylioppilaskokeessa on luontevaa. Tietotekniikan käyttö ylioppilaskokeissa ei saa kuitenkaan muodostua kenellekään esteeksi suorittaa tutkintoa. Kokeessa tarvittavia aineistoja tulee jatkossa voida hakea avoimesta verkkoympäristöstä ja tehtävätyyppejä tulee kehittää niin, että ne hyödyntävät paremmin tietotekniikan tarjoamia mahdollisuuksia. Reaaliaineiden ylioppilaskokeiden tulisi testata myös kokelaan tiedonhaku- ja soveltamistaitoja sekä lähdekritiikkiä.

Ylioppilastutkintomaksut tulee poistaa ja ylioppilastutkintolautakunnan rahoittaminen tulee siirtää valtion tehtäväksi. Ylioppilaskokeiden uusimisen rajoittamisesta tulee luopua. Kokeiden tarkistamisen on oltava asiantuntemukseen perustuvaa ja tasalaatuista, jotta ehkäistään kokeiden uusintatarkastuksia. Kokeiden uusintatarkastuksesta mahdollisesti koituvien kustannusten on oltava opiskelijalle kohtuulliset. Ylioppilastutkintolautakuntaan tulee sisällyttää opiskelijaedustus. Ylioppilastutkinnon uusintojen ilmoittautumisen tulee olla mahdollista korkeakoulujen opiskelijavalinnan jälkeen, jotta ehkäistään yksilön koulutuspolun katkeaminen.

Korkea-asteelle siirtyminen

Korkea-asteen valintajärjestelmän on oltava moniportainen. Lukiolaisen tulee saada jatko-opintokelpoisuus suorittamalla lukion oppimäärä. Korkea-asteen valintajärjestelmässä opiskelijan tietoja ja taitoja tulee mitata kokonaisvaltaisesti siten, että ylioppilastutkinto antaa kuvan opiskelijan oppimistaidoista ja yleissivistyksestä samalla, kun pääsykokeet mittaavat opiskelijan soveltuvuutta alalle. Toimiva valintajärjestelmä on avain lukiolaisen kannalta epätoivottujen väli vuosien karsimiseen.

Ylioppilaskirjoitusten tuloksia tulee käyttää tehokkaasti hyödyksi korkea-asteen opiskelijavalinnoissa. Valintakokeita tulee käyttää opiskelijavalinnan työkaluna kuitenkin siten, että osa valinnoista tehdään suoravalintana ylioppilastutkinnon perusteella. Opiskelijavalintaa tulee tehdä myös ainoastaan valintakokeilla, jotta kirjoituksissa huonommin menestyneillä, lukion oppimäärän ja ammatillisen tutkinnon suorittaneilla on mahdollisuus hakeutua haluamilleen aloille. Valintajärjestelmä ei saa sulkea valmistuneilta opiskelijoilta opintopolkuja. Valintajärjestelmän tulee olla tasapainossa.

Opiskelijoiden alalle soveltuvuuden mittaaminen on merkittävä osa valintakokeiden sisältöä. Pääsykokeiden ei tule perustua ulkoa opetellun tiedon testaamiseen. Valintakokeiden suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota siihen, että valmennuskurssit eivät saa antaa osalle opiskelijoista etulyöntiasemaa valintakokeeseen valmistautuessa. Valintakokeissa vaadittava osaamistaso tulee pystyä saavuttamaan lukio-opintojen aikana. Valintakokeiden on oltava hakijalle maksuttomia.

Korkea-asteen haku aikataulujen on oltava yhdenmukaisia ja tiedot ennakkotehtävistä on julkaistava ajoissa. Korkeakoulujen pääsykoeaineistot tulee julkaista vasta kevään ylioppilaskirjoitusten jälkeen. Korkeakoulujen on tehtävä yhteistyötä suunnitellessaan valintakokeiden päivämääriä, jotta hakijalla on mahdollisuus hakea kaikille samankaltaisille aloille samassa haussa. Samaa koulutusta antavien korkeakoulujen on luotava yhtenäinen, ensisijaisesti sähköisessä ympäristössä toteutettava valintakoe, jolla on oltava mahdollista hakea kaikkiin oppilaitoksiin.

Yhteisvalinnan on oltava ensisijaisesti uusien opiskelijoiden väylä korkea-asteelle. Aikaisemmin korkea-asteella opiskelleiden mahdollisuus alan vaihtamiseen on turvattava erillisvalintojen ja omien valintakiintiöiden kautta. Alan vaihtamisen tapoja tulee kehittää ja monipuolistaa niin, että alan vaihtaminen olisi mahdollisimman sujuvaa ja nopeaa.

Korkea-asteen koulutus

Korkea-asteen koulutuksen on toisen asteen tavoin muodostuttava kahdesta erillisestä pilarista: akateemisesta yliopistokoulutuksesta sekä käytännönläheisemmästä

ammattikorkeakoulutuksesta. Molempien koulutusmuotojen on annettava vahvat kantimet työelämään ja yrittäjyyteen. Korkeakoulututkintojen tavoitteet on tehtävä opiskelijalle selkeäksi jo ennen korkea-asteelle hakeutumista.

Korkeakoulujen indeksiin sidottu rahoitus on turvattava: laadukas korkea-asteen koulutus on avainasemassa Suomen kilpailukyvyn ylläpidon kannalta.

SOSIAALIPOLITIikka:

Tukipalvelut

Ylioppilaat on saatava sujuvasti jatko-opintoihin ja siitä työelämään, minkä vuoksi jokaisella lukiolaisella tulee olla mahdollisuus laadukkaaseen opinto-ohjaukseen ja muihin opinto-ohjausta tukeviin palveluihin.

Valtion on laadittava koulutuksen järjestäjiä velvoittava asetus opintojen ohjauksen vähimmäisresursseista. Jokaista kahtasataa opiskelijaa kohti on oltava yksi täysipäiväinen opinto-ohjaaja. Opinto-ohjaajien tulee pystyä tarjoamaan ohjausta myös ulkomaille opiskelemaan suuntaaville opiskelijoille sekä opiskelupaikkaa vailla oleville ylioppilaille.

Lukion opinto-ohjaukseen on käynnistettävä valtakunnallinen kehittämisohjelma. Opinto-ohjauksessa tulee keskittyä ensisijaisesti yksilöllisten opintopolkujen mahdollistamiseen lisäämällä opinto-ohjausta ja kasvattamalla henkilökohtaisen opinto-ohjauksen määrää. Ohjauksen yksilöllisyyttä on vahvistettava kehittämällä opinto-ohjauksen kursseille ryhmäohjauksen rinnalle vaihtoehtoisia suoritusapoja. Opinto-ohjauksen on tarjottava opiskelijalle riittävät tiedot omien ainevalintojen tekemiseen ja kirkastettava valintojen vaikutusta jatko-opintomahdollisuuksiin. Lisäksi lukioaikaisella ohjauksella on tuettava oman jatko-opintopaikan löytymistä. Koulun täytyy myös pystyä tukemaan opiskelijaa kansainvälisissä pyrkimyksissä, kuten opiskelijavaihdossa, kulttuurimatkoissa ja jatko-opinnoissa ulkomailla.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman on tarjottava hyödyllistä tukea opiskelijalle, ja niitä on päivitettävä opintojen ohessa.

Ohjaamoja tulee perustaa ympäri Suomen, ja niiden toiminta on vakinaistettava. Tulee myös huolehtia siitä, että nuorilla on riittävä tietämys Ohjaamoista.

On varmistettava, että myös kasvavissa yksiköissä yksittäisistä opiskelijoista pidetään huolta muun muassa tehokkaalla ryhmäohjauksella ja tutoritoiminnalla. Kaikissa lukioissa tulee järjestää tutoritoimintaa, ja tutoritoiminnalle on varattava riittävät resurssit. Koulujen on nimitettävä tutoritoiminnasta vastaava opettaja. Tutorit on koulutettava tehtävänsä. Tutorin tärkein tehtävä on opastaa ja tukea uutta aloittavaa opiskelijaa. Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja uusien opiskelijoiden ryhmäyttäminen yhteisöllisen ilmapiirin luomiseksi ovat osa tutoritoimintaa. Tutoritoiminta on kirjattava lukiolakiin.

Erityistä tukea on oltava saatavilla, ja opiskelijoiden on oltava siitä tietoisia. Oikeus erityisopetukseen on kirjattava lukiolakiin. Esimerkiksi lukivaikeuksista kärsivät on otettava huomioon opetuksessa, kokeiden laadinnassa ja koetilanteissa. Lukivaikeuden testaamista on kehitettävä, ja opiskelijoilla tulee olla siihen samanlaiset mahdollisuudet valtakunnallisesti.

Psyykkiset tai fyysiset rajoitteet eivät saa vaikuttaa mahdollisuuksiin suorittaa opintoja. Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia tukitoimista ja tilojen esteettömyydestä opiskelun sujuvuuden varmistamiseksi. Tarpeellista tukitoimintaa täytyy olla tarjolla niin, ettei opiskelija joudu matkustamaan kohtuuttomia matkoja. Fyysisen opiskeluympäristön tulee olla terveellinen, turvallinen ja viihtyisä. Kouluympäristö ei saa syrjiä ketään fyysisesti eikä henkisesti.

Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvan opiskelijan oman äidinkielen opiskelua ja ylläpitoa on tuettava, sillä oma äidinkieli on tärkeä osa identiteettiä.

Maahanmuuttajataustaisten lukioon valmistavaa koulutusta on lisättävä ja kehitettävä vetovoimaisemmaksi. Valmentavan opetuksen tehtävä on vahvistaa kielellisiä ja kulttuurillisia valmiuksia siirtyä lukioon. Lukioon valmistavaa opetusta tulisi olla saatavilla yhdenvertaisesti ja tasalaatuisesti joka puolella Suomea.

Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvaa opiskelijaa ei saa vaatia opettelemaan molempia kotimaisia kieliä, mutta hänellä on oltava siihen yhtäläinen mahdollisuus.

Opiskelija koulu yhteisön jäsenenä

Opiskelijakunta on irrottamaton osa lukiota. Koulutuksen järjestäjän on turvattava opiskelijakunnan toimintaedellytykset ja otettava opiskelijakunta kiinteäksi osaksi koulun päätöksentekoa. Opiskelijakunnan hallitukselle on myös nimettävä ohjaava opettaja. Hyvä opiskelijakuntatoiminta on toimivan koulu yhteisön edellytys ja koululle vetovoimatekijä.

Lukioiden tulee kunnioittaa opiskelijoiden ihmis- ja perusoikeuksia poikkeuksetta. Lukio on kiusaamisen-, syrjinnän- ja rasminvastainen paikka, ja sen ilmapiirin on oltava avoin, turvallinen ja välittävä. Tämän täytyy näkyä koulu ympäristössä läpi kouluvuoden, ja koulun henkilökunnalla on velvollisuus tuoda tätä esille ja puuttua kaikkiin mahdollisiin ongelmatilanteisiin heti niiden ilmetyä. Velvollisuus puuttua kiusaamiseen on kirjattava lukiolakiin. Opiskelijoita on arvostettava ja kohdeltava yhdenvertaisesti. Opiskelijakunnan tulee olla kiinteästi mukana avoimen, turvallisen ja välittävän ilmapiirin luomisessa. Kiusaamisesta vapaan ilmapiirin edistäminen on myös opiskelijakunnan vastuulla.

Koulutyössä on tunnustettava sukupuolen moninaisuus ja yhdenvertaisuuden on toteuduttava kokonaisvaltaisesti. Koulu yhteisö ei saa olla cis- eikä heteronormatiivinen.

Opiskelijan fyysinen koskemattomuus on loukkaamaton kaikissa tilanteissa. Koulurauha saavutetaan lukiossa opiskelijoiden ja opettajien sekä koulun muun henkilökunnan tiiviillä yhteistyöllä ja keskinäisellä kunnioituksella. Opiskelijoilla tulee olla edustus opettajain- ja johtokunnan kokouksissa. Opiskelijakunta täytyy ottaa mukaan koulun järjestyssääntöjä laadittaessa ja tarkistettaessa, ja jokaisen opiskelijan tulee olla tietoinen koulun

järjestyssäännöistä. Opettajille ja opiskelijoille pitää järjestää koulutusta koulurauhan turvaamisen tavoista ja opiskelijoiden ja opettajien oikeuksista.

Suomeen tulee luoda oppilas- ja opiskelija-asiavaltuutetun tehtävä, joka valvoo opiskelijoiden oikeusturvan toteutumista.

Mitään opiskelijaa koskevia toimenpiteitä ei saa aloittaa ilman, että opiskelija on tietoinen tästä. Opiskelijan tulee tietää, missä henkilörekistereissä hänestä on tietoja, kenellä on pääsy rekistereihin ja kuinka hän voi itse päästä omiin tietoihinsa helposti käsiksi.

Opiskelijahuolto

Jokaisella lukiolaisella tulee olla saatavilla monipuoliset tukipalvelut opiskelunsa tueksi ja hyvinvointinsa turvaksi. Opiskelijoiden hyvinvointiin ja terveydenhuoltoon on kohdistettava selkeästi enemmän resursseja, erityisesti ennaltaehkäiseviin, matalan kynnyksen palveluihin.

Lukioissa tulee olla täysipäiväinen terveydenhoitaja, koulukuraattori ja -psykologi kuuttasataa opiskelijaa kohti, sekä täysipäiväinen lääkäri kahtatuhatta opiskelijaa kohti. Jokaisen lukiolaisen tulee myös päästä lääkärintarkastukseen lukio-opintojensa aikana.

Lukio-opiskelijalla tulee olla oikeus selvittää 1–3 päivän sairauspoissaolo pelkällä ilmoituksella ryhmänohjaajalle.

Terveydenhuollon ja suun terveydenhuollon on oltava maksutonta toisen asteen opiskelijoille. Opiskeluhuollon tulee muodostaa kokonaisuus, jossa asioita hoitavat samat opiskeluun liittyviin erityiskysymyksiin perehtyneet terveydenhuollon ammattilaiset luottamussuhteen luomiseksi. Palveluiden järjestämisessä, arvioinnissa ja kehittämisessä on otettava huomioon opiskelijoiden antama palaute. Palveluihin hakeutumisen tulee olla helppoa ja selkeää ja onnistua ilman välikäsiä ja pelkoa leimautumisesta. Sähköinen ajanvaraus sekä tietoa palveluista tulee tarjota hoitoon hakeutumisen helpottamiseksi. Sähköiset sosiaali- ja terveyspalvelut täydentävät opiskelijahuollon palveluita.

Jokaisessa lukiossa on oltava toimiva opiskelijahuoltoryhmä, jossa on opiskelijakunnan edustus. Koulun tulee luoda opiskelijahuoltosuunnitelma, joka määrittää ryhmän toiminnan ja jonka laatimiseen opiskelijoiden tulee osallistua.

Toisen asteen opiskelijoille on tarjottava lääkärintarkastus laajentamalla kutsuntavelvollisuus koskemaan koko ikäluokkaa. Samalla etsivän nuorisotyön resurssit on taattava, jotta tuen piiriin pääsevät koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella olevat nuoret tai he, jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut.

Toimeentulo ja asuminen

Nykyinen sosiaaliturvajärjestelmä on liian pirstaleinen, joten järjestelmää tulee yksinkertaistaa tinkimättä nuorten toimeentulosta. Huoltajien tulojen alentava vaikutus opintotukeen on

poistettava. Opintorahan veronalaisuus on poistettava, ja se on asetettava indeksiin. Koulumatkatukea täytyy kehittää paremmin opiskelijoiden tarpeita palvelevaksi lyhentämällä koulumatkatuen minimikilometrimäärä viiteen kilometriin. Koulumatkatuen käyttämistä tulee joustavoittaa ja helpottaa. Kohtuulliset tulot eivät saa leikata opintotukea, vaan työnteon tulee olla kannattavaa. Opiskelijan tulee voida käydä töissä opintojen ohessa. Julkisen sektorin tulee tarjota lukiolaisille enemmän kesätyöpaikkoja, ja yksityisen sektorin toimijoita tulee kannustaa siihen.

Työmarkkinatuen viiden kuukauden odotusaika on poistettava lukiosta valmistuneilta ammatillisen tutkinnon suorittaneiden tapaan. Lukiolaista ei tule edellyttää nostamaan opintolainaa ennen oikeutta toimeentulotukeen.

Yhdessä asuminen ei edellytä yhteistä taloutta, joten yleisen asumistuen ruokakuntakohtaisuus on poistettava vähintään opiskelijoilta. Opintorahaa ei tule laskea saaduksi tuloksi ansiotulojen tapaan, ettei se heikennä asumistukea. Kuntien ja valtion on huolehdittava siitä, että lukiolaisille soveltuvia opiskelija-asuntoja rakennetaan riittävästi eri puolille Suomea ja että opiskelija-asunnot ovat laadukkaita, kohtuuhintaisia ja saavutettavuudeltaan hyviä.

Opintorahan ja yleisen asumistuen on katettava elämisen ja asumisen kustannukset kokonaan. Opintotukea tulee saada kaikilta opiskelukuukausilta.

Seksuaali- ja sukupuolioikeudet

Kouluyhteisössä pitää olla tilaa yksilöllisyydelle ja erilaisille identiteeteille ja ilmaisumuodoille. Opiskelijan itsemäärämisoikeuden tulee toteutua aidosti. Oppilaitoksissa tulee olla esimerkiksi sukupuolineutraalit wc-tilat. Oppilaitosten seksuaalikasvatukseen on oltava laadukasta ja moninaisuuden huomioivaa.

Jokaisessa lukiossa on oltava yhdenvertaisuussuunnitelma, joka sisältää oppilaitoksen nykytilan kuvauksen sekä tulevaisuuden tavoitteet. Yhdenvertaisuuden takaamiseksi lukioiden tulee aktiivisesti ottaa opiskelijat mukaan yhdenvertaisuussuunnitelman valmisteluun ja toteutukseen. Opettajien koulutukseen tulee sisällyttää opetusta liittyen seksuaalisuuden, sukupuolen ja kehojen moninaisuudesta. Opettajien tulee saada koulutusta syrjinnän tunnistamiseen, puuttumiseen sekä yhdenvertaisuuden edistämiseen.

Alle 25-vuotiaille on saatava maksuton ehkäisy. Nuorten tulee saada solmia itselleen sopivia ihmissuhteita sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisestaan huolimatta ilman pelkoa häirinnästä ja syrjinnästä.

NUORISOPOLITIIKKA:

Nuorten vaikuttamisen välineet ja osallistaminen

Nuoria on kuultava aidosti kaikilla päätöksenteon tasoilla ja siihen tulee tarjota vaikuttamisen keinoja, joissa vaikuttamisen mahdollisuudet ovat aitoja pelkän osallistumisen mielikuvan sijaan. Vaikuttamismahdollisuuksien on oltava yhdenvertaisia riippumatta alkuperästä, taustasta, sukupuolesta tai asuinpaikasta. Sukupolvien välinen tasa-arvo on otettava huomioon päätöksenteossa. Nuorilla on oltava yhtäläiset etenemismahdollisuudet yhteiskunnassa sekä mahdollisuus osallistua kansalaisyhteiskunnan toimintaan.

Nuorten demokratiakasvatusta tulee lisätä konkreettisin esimerkein. Päätöksentekoon liittyvien prosessien on tultava tutuiksi nuorille esimerkiksi koulun kautta, jotta jokainen nuori ymmärtää mahdollisuutensa vaikuttaa. Nuorten vaikuttajaryhmien toimintaedellytyksiä ja -menetelmiä on kehitettävä, ja niiden jäsenille on tarjottava koulutusta. Nuoren tulee voida opinnoissaan hyväksilukea aktiivinen toiminta kansalaisyhteiskunnassa esimerkiksi kurssimerkintänä. Opiskelijoiden mahdollisuutta keskustella yhteiskunnallisista asioista koulussa tulee kehittää.

Päätöksenteon viestinnässä käytettävän kielen täytyy olla selkeää. Nuoriin liittyvässä päätöksenteossa on kysyttävä ensisijaisesti kantaa nuorilta, ja erityisesti koulutukseen liittyvissä kysymyksissä oppilas- ja opiskelijakunnat ovat tärkeimpiä asiantuntijoita. Niiden tulee olla aidosti vaikutusvaltaisia vaikuttamiskanavia myös oman koulun ulkopuoliseen vaikuttamiseen paikallisella tasolla. Nuorille on taattava pääsy päättäviin elimiin, kuten lautakuntiin, jokaisessa kunnassa.

Nuoria edustavien kunnallisten kuulemisjärjestelmien ja vaikuttajaryhmien on oltava nuorten itsensä demokraattisesti valitsemia. Kunnallisissa vaikuttamismuodoissa on kunnioitettava nuorten itsenäistä järjestäytymisoikeutta.

Äänestysikäraja ja ehdolle asettautumisen ikäraja on laskettava 16 ikävuoteen kaikissa vaaleissa. Myös kansalais- ja kuntalaisaloitteen allekirjoittamisen ikäraja tulee laskea 16 ikävuoteen. Sähköistymistä pitää lisätä nuorten osallistumisen ja vaikuttamismahdollisuuksien helpottumisen kannalta. Etä-äänestäminen sähköisesti tulee mahdollistaa erityisesti nuorempia äänestäjiä ajatellen. Nuorilla on oltava aidot mahdollisuudet päästä käsiksi valtion tarjoamiin palveluihin myös sähköisesti. Nuorille on taattava tapa tunnistautua sähköisesti valtion palveluissa ja verkkosivuilla.

Nuoriso- ja opiskelijajärjestöt ovat merkittävä vaikuttamisen väylä nuorille, ja niiden rooli on tunnustettava voimakkaammin. Järjestöjen rahoitus ja toimintaedellytykset on turvattava ja niiden merkitystä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa on vahvistettava. Järjestöillä on tärkeä rooli pitkäjänteisessä nuorisotyössä ja osana elinvoimaista kansalaisyhteiskuntaa. Veikkausvoittovaroista nuoriso- ja opiskelijajärjestöille jaettavia valtionapuja ei tule leikata.

Nuorisotakuu

Nuorten työllisyyttä parantavista järjestelmistä on pidettävä kiinni, ja niitä on jatkuvasti kehitettävä. Etsivää nuorisotyötä on jatkettava nuorten tukemis- ja ohjauskeinona. Etsivässä nuorisotyössä on otettava myös huomioon ennaltaehkäisy sekä työn riittävät resurssit. Koulutuksen roolia syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä ja pysäyttämässä on painotettava.

Avoimen korkeakoulun koulutusseteli ja ylioppilaiden oikeus jälkiohjaukseen on otettava osaksi nuorisotakuuta.

Nuorisotakuun ja etsivän nuorisotyön vaikutusten mittaamiseen on luotava arviointityökalu, jolla saatuja tuloksia käytetään hyödyksi toiminnan kehittämisessä.

Nuorisopalvelut kunnissa

Kuntien nuorisopolitiikassa ja -palveluissa on oltava yhtäläiset linjat ja vähimmäisresurssit, jotta ne ovat kaikissa kunnissa riittävät. Kunnissa pitää korostaa monikulttuurista ja kansainvälistä nuorisotoimintaa ja luoda sille edellytykset. Nuorisopalvelujen on oltava nuoren helposti saatavilla ja koottuna yhteen. Nuorisopalveluihin ja -politiikkaan on tultava ennakoiva ja pitkäjänteinen ote, jotta lyhytaikaisten hankkeiden sijaan keskitytään pitkän aikavälin tavoitteissa onnistumiseen.

Eläkejärjestelmä

Työeläkejärjestelmän perusta on säilytettävä nykyisellään ja eläkejärjestelmän rahoitusta käsiteltävä aina kokonaisuutena. Nuoret on otettava mukaan tekemään eläkepäätöksiä, jotta turvataan sukupolvien välisen ketjun ja oikeudenmukaisuuden jatkuminen sekä järjestelmän uskottavuus. Taitettu indeksi on säilytettävä. Kaikesta tehdystä työstä tulee karttua eläkettä.